

5. Вербицька В.І., Фінансово-технологічні компанії: проблеми і особливості діяльності. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я*: тези допов. XXVIII міжнар. наук.-практ. конф. MicroCAD-2020, 28-30 жовтня 2020 р., м. Харків : у 5 ч. Ч. III. / за ред. проф. Сокола Є.І. Харків: НТУ «ХПІ». С. 54 (351 с).

6. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 1 груд. 2022 р. № 2807-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text> (дата звернення 4.05.2024)

8. Вербицька В.І., Іваха С.Я., Колісник В.В. Значення інформаційних систем бухгалтерського обліку. *Обліково-аналітичний та економіко-фінансовий інструментарій управління сучасним підприємством: міжнародний досвід* : зб. наук. праць за матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 28 трав. 2021 р., м. Харків. Харків: ХНАДУ, 2021. С. 207-210. URL: <https://api.dspace.khadi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/e45f112d-428a-4a7b-b5c5-ce5a53d0c8a3/content> (дата звернення 11.05.2024)

8. Шишкова Н.Л. Перспективи іт-модернізації бухгалтерського обліку: актуалізація теорії і практики. *Economics Bulletin*. 2019. № 3. С. 146-159. https://ev.nmu.org.ua/docs/2019/3/EV20193_146-159.pdf (дата звернення 13.05.2024)

ЦИФРОВЕ ОПОДАТКУВАННЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Тонконог К.Г., здобувач вищої освіти

*Науковий керівник: Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Головним тезисом Четвертої промислової революції (4IR), про яку вперше було заявлено на Всесвітньому економічному форумі у 2016 році у Давосі, стали фундаментальні зміни способу життя, праці і комунікації людей завдяки стрімкому розвитку технологій – роботизації, штучного інтелекту, блокчейну, штучної і доповненої реальності тощо. Причому в умовах сучасності можна простежити, що значення всіх цих нових технологій, які увійшли в людське життя з Четвертою промисловою революцією, постійно зростає, адже без вчасної розробки великої кількості

програмного забезпечення неможливою б стала організація дистанційної роботи підприємств та організацій під час пандемії COVID-19. Більш того, процес реструктуризації сучасних компаній у бік автоматизації і цифровізації процесів виробництва, логістики, маркетингу, управління тощо відбувається досить швидкими темпами. Також сьогодні можна спостерігати появу нових способів ведення бізнесу, виникнення нових цифрових бізнес-моделей, в основі яких лежить можливість дистанційного здійснення діяльності, з мінімальною фізичною присутністю або, навіть, без неї чи з мінімальним обсягом матеріальних активів, використовуючи при цьому бази даних, штучний інтелект тощо.

Слід сказати, що завдяки своєму впевненому розвитку 4IR формує нові тренди не тільки у промисловості та суміжних видах діяльності, але й має суттєвий вплив на сферу державного регулювання, не полишаючи в стороні оподаткування та його адміністрування. Зокрема, вже виникають в світі певні побоювання щодо неспроможності діючої податкової структури наздогнати стрімке зростання цифрової економіки. Обумовлені ці побоювання тим, що діючі класичні норми корпоративного оподаткування не підходять для оподаткування прибутків, створення яких відбувається за рахунок цифровізації, використання великих даних тощо. Відтак можна говорити про виникнення нових об'єктів оподаткування, які потребують перегляду й механізмів адміністрування податків.

Питання розвитку оподаткування в умовах цифровізації висвітлено такими науковцями, як О. Гаркушенко, С. Іванов, Ю. Мазур, В. Чекіна, Г. Разумова та багатьма іншими. Необхідно відзначити, що з кожним роком кількість наукових праць у цій сфері тільки збільшується. Однак, завдяки новим умовам розвитку цифровізації та її впливу на суспільне життя зароджуються нові виклики для податкової системи, що робить тему майбутнього податків та податкового адміністрування досить актуальною і важливою.

Метою дослідження є визначення викликів та перспектив цифрового оподаткування в контексті розвитку цифрової економіки.

Як відомо, досить довгий час спеціалісти не тільки окремих країн, але і на міжнародному рівні приділяють увагу та покладають значні зусилля для виправлення несправедливого розподілу, основною причиною появи якого є відсутність міжнародного консенсусу з приводу участі користувачів у створенні доданої вартості для ТНК у країнах здійснення своєї діяльності. Затягнутість усього цього процесу призвела до того, що деякі країни, не очікуючи розробки універсального підходу, розпочали впровадження своїх «цифрових» податків. ЄС у цьому випадку також не є виключенням та розглядає можливість впровадження податку на цифрову економіку. Так, згідно із Угодою між Європейським парламентом і державами-членами ЄС від 10.11.2020 р., для поповнення власних бюджетних ресурсів в ЄС існує можливість застосування цифрового податку (збору). Наразі розглядаються три варіанти такого цифрового податку [4, с. 55]:

- податок на прибуток корпорацій, що здійснюють цифрову діяльність в ЄС;
- податок на доходи від певної цифрової діяльності в ЄС;
- податок на цифрові транзакції між підприємствами в ЄС.

Крім того, кілька років тому на міжнародному рівні в рамках ОЕСР та G20 розпочалася реалізація проєкту BEPS, спрямованого на пошук оптимальної стратегії вирішення фіскальних проблем, пов'язаних з розмиванням бази оподаткування й виведенням прибутку з-під оподаткування. Україна, виступаючи одним із 130 учасників Інклюзивної основи BEPS ОЕСР, у липні 2021 року підтримала двокомпонентну заяву для вирішення податкових проблем, пов'язаних із процесом цифровізації економіки.

Зокрема, у відповідності до цієї заяви країнами було погоджено два основних принципи, що будуть застосовуватися до ТНК, рентабельність яких перевищує 10 %, а обсяги глобального обігу становлять понад 20 млрд євро. Так, за умови успішної реалізації даної згоди останній показник може бути зменшений до 10 млрд євро. Даний підхід є принципово новим щодо розподілу прав на оподаткування доходів між юрисдикціями (Pillar 1) та гарантовані сплати мінімального податку ТНК (Pillar 2) в умовах цифрової економіки не менше 15 %. Отже, в даному випадку можна говорити про оподаткування частини прибутку великих ТНК податком на прибуток в країнах користувачів продукції компаній [2, с. 37].

Загалом же це дає надію країнам на те, що таким такі дії призведуть до припинення боротьби за цифрові податки і з цифровими податками. Водночас таке рішення може створити певні проблемні моменти для країн, в яких встановлена менша ставка податку у порівнянні із запропонованою (наприклад, угоду не підписали Ірландія та Угорщина).

Загалом же для процесу сучасної трансформації податкового адміністрування в умовах тотальної цифровізації характерними є наступні тенденції:

- трансформування ролі сучасних податкових служб від простого збору податків до акумулювання великої кількості даних, аналітики й надання інформації для прийняття соціально важливих рішень державними установами;

- автоматизація процесів податкового адміністрування й впровадження його у бізнес-процеси та екосистему платників податків завдяки розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, що, своєю чергою, дозволило майже повністю виключити людський фактор;

- початок уніфікації ідентифікаційних даних на міжнародному рівні та створення системи обміну податковою інформацією між податковими службами юрисдикцій та країн завдяки інструментам цифровізації.

Важливо відзначити, що усі зазначені вище тенденції є справжнім поштовхом для інтеграції значної кількості податкових процесів у середовище платників податків та переходу від добровільного до автоматичного дотримання вимог з одночасним зведенням дій державних податкових служб виключно до контролю над ризиками. Важливо відзначити, що подібна мета зафіксована у робочому документі ОЕСР «Податкове адміністрування 3.0», згідно із положеннями якого було визначено структурні обмеження існуючих податкових систем, проаналізовано можливості нового податкового адміністрування та надано пропозиції до його поетапної реалізації.

Зокрема, у якості проблем, які можуть спричинити гальмування «Податкового адміністрування 3.0», відзначені: сильна залежність від добровільного дотримання вимог, розрізнені процеси державних установ, які створюють складнощі для податників податків в частині отримання інформації та податкова невизначеність, пов'язана із платіжними ризиками та результатами перевірок.

Для уникнення ж існуючих проблем розробники «Податкового адміністрування 3.0» пропонують такі заходи [5, с. 384]:

- трансформація процесів податкового адміністрування у невидимі та природні ресурси завдяки їх вбудовуванню до природних систем платників податків;

- використання цифрових платформ у якості податкових агентів, що займаються обробкою даних, обчисленням податків, а також їхніми зборами;

- створення можливості в режимі реального часу проведення оподаткування та перевірки платниками податків сум нарахованих і сплачених податків;

- інтеграція державних установ із приватними суб'єктами господарювання з метою узгодженості і збалансування необхідних виплат, пільг і відшкодувань.

При цьому метою «Податкового адміністрування 3.0» є створення глобальної податкової системи, що дозволить забезпечити прозоре, справедливе і безпечно оподаткування, головною особливістю якого будуть невеликі обсяги ухилень від сплати податків та суттєве зменшення тягара дотримання податкових вимог. І, не дивлячись на те, що для досягнення поставлених цілей необхідно провести надзвичайно велику роботу, є надія, що запусканий процес змін буде сприяти поліпшенню взаємовідносин між податковими органами та платниками податків, а також вдосконаленню існуючої системи податкового адміністрування.

Таким чином, на майбутнє оподаткування та податкового адміністрування безпосередньо впливає розвиток економіки та суспільства. Поява та функціонування ТНК, які мають прибутки у офшорах та не завантажені податковими зобов'язаннями у юрисдикціях, де знаходяться фактичні покупці їхньої продукції, призвели до поступового переходу від локального (на рівні держави) до глобального (на міжнародному рівні) оподаткування. Крім того, процес цифровізації створив нові можливості для ведення бізнесу без присутності в країнах завдяки використанню пошукових систем, соціальних мереж, цифрових платформ тощо. Раніше доходи, отримані в такий спосіб, не підпадали під визначення бази оподаткування традиційної податкової системи. Однак з прискоренням цифровізації виникла необхідність перегляду існуючих правил оподаткування, а також руху у бік сплати податків там, де знаходиться покупець (користувач) цифрової продукції.

Загалом же аналіз досвіду певних країн щодо питання запровадження нового податку на «цифрові» доходи ТНК показав наявність проблемних моментів, пов'язаних із збором коштів на своїй території. При цьому варто пам'ятати, що в умовах глобалізації економік та діяльності компаній, податки на їхні доходи мають бути теж наднаціональними, встановленими за міжнародними правилами.

Перелік посилань:

1. Бурашнікова О. С. Стратегія цифрових трансформацій управління системи податкової служби: теорія і сучасна практика. *Science, innovations and education: problems and prospects : the 14th International scientific and practical conference (August 25 – 27, 2022)*. CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2022. С. 410-419.
2. Бурашнікова О. Стратегія цифрових трансформацій управління системи податкової служби. *Цифрова трансформація соціо-економічних, управлінських та освітянських систем сучасного суспільства: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 23-24 лист. 2022 р.* Львів: Liga-Pres, 2022. С. 35-42.
3. Дмитрик О. О. Правове регулювання оподаткування в умовах розвитку цифрової економіки. *Сучасні проблеми права та інноваційної економіки: зб. наук. пр. НДІ ПЗІР НАПрН України № 3 за матеріалами інтернет-конференції (м. Харків, 26 бер. 2021 р.)*. Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2021. С. 72-77.
4. Іванов С. В., Чекіна В. Д., Разумова Г. В. Податки майбутнього: адміністрування в умовах цифровізації економіки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. Вип. 43. С. 54-59.
5. Лагодієнко Н., Якушко, І. Розвиток системи оподаткування в умовах цифрової трансформації національної економіки. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2021. № 5 (40). С. 378-388.

ОБЛАСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ СИСТЕМ

Хорошилова Д.С., здобувач вищої освіти
Хорошилова І.О., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
Шедякова Т.Є., доцент
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Роль комп'ютерних систем, а зокрема нейронних мереж, які моделюють роботу людського мозку, здатні до самонавчання та виконання складних завдань розпізнавання, класифікації та прогнозування на основі великої кількості даних, у сучасних технологіях важлива та різноманітна. Вони застосовуються в багатьох сферах, включаючи комп'ютерний